

Verschenen in: *Woord en dienst* 69 nr. 1 (jan. 2020), 30-31.

Gezegend met een nieuwe naam. Zegen voor transpersonen

Door Theo Hetteema

De werkgroep Eredienst en kerkmuziek van het Protestants Landelijk Dienstencentrum heeft liturgisch materiaal gepresenteerd waarmee een transpersoon in een kerkdienst zich voorstelt met een nieuwe naam en een zegen krijgt.

Gezegend met een nieuwe naam

'Liturgische bouwstenen' wil de werkgroep Eredienst en kerkmuziek aanbieden, waarin een transpersoon zich met een nieuwe naam in de kerkdienst presenteert en een zegen ontvangt. Dat zou er zo uit kunnen zien, dat in een kerkdienst op zondagmorgen na de preek en een lied de voorganger zich met een korte inleiding richt tot een transpersoon en de gemeente waar hij/zij lid van is. De voorganger spreekt een gebed uit, waarin gezegd wordt: 'U hebt ons gezegend met unieke eigenschappen en kwaliteiten die mogen uitgroeien, opbloeien, ook in wat verborgen, verstopt is. Bij voortdoring is uw roep tot ons mens te zijn zoals U ons voor ogen heeft... kom met uw Heilige Geest en geef nieuwe glans aan uw menskind op zijn/haar weg met U.'

Daarna vertelt het transgender gemeentelid zijn/haar nieuwe naam en zegt iets over de keuze en de betekenis van die naam. De voorganger geeft daarna de zegen aan de transpersoon: 'Ontvang de zegen van God, Vader, Zoon en Heilige Geest, die liefde in overvloed deelt, die ons bij name kent en die nieuw leven geeft.' De gemeente zingt daarna de gezegende toe: 'Hij die hemel en aarde schiep, Hij is 't die u bij name riep' (Psalm 134).

Daarna gaat de voorganger, zoals gebruikelijk, over tot dankgebed en voorbeden, waarin het zegenen van het gemeentelid wordt genoemd. Ook wordt er gebeden om 'wie pijn hebben door deze transitie... om wie met hem/haar deze weg niet kan of wil gaan.'

Aan deze liturgische bouwstenen is het nodige toe te voegen of te wijzigen. In de inleiding tot het materiaal noemt de werkgroep bijvoorbeeld dat het mogelijk is om alleen een voorbede uit te spreken, als het geven van een zegen bezwaarlijk zou zijn. Maar aanvullende 'bouwstenen' zijn ook goed mogelijk. Het kan bijvoorbeeld heel waardevol zijn om de naasten van de te zegenen transpersoon: partner, kinderen, ouders, als een ondersteunende kring rondom de persoon te laten staan bij het zegenen. De naasten zouden de voorbeden kunnen uitspreken of iets aan de gezegende kunnen geven. In de praktijk is een naampresentatie en zegen wel verbonden aan het doen van geloofsbelydenis of een doopgedachtenis. Ook een hernieuwde huwelijksbelofte is gevierd na het zegenen van een transpersoon.

De werkgroep biedt zelf aanvullende en alternatieve zegenteksten, suggesties van liederen en teksten van voorbeden. De werkgroep heeft ook gebeden verwoord die in het pastorale contact een plek kunnen krijgen, of door een transpersoon of zijn/haar naasten gebeden kunnen worden.

Bezinning

Het bezig zijn met vragen rond kerk en transgender past in een lijn die enkele jaren geleden werd ingezet met een brochure over 'Transgender, geloof en kerk. Praktische gids voor geloofsgemeenschappen, pastores en andere naasten van trans*personen', geschreven door Carl Buijs en Heleen Zorgdrager en uitgegeven door de Protestantse Theologische Universiteit. In 2018 is in de synode van de Protestantse Kerk de wens uitgesproken om binnen de gemeenten meer te doen aan bezinning rond seksualiteit, gender en de diversiteit daarbinnen. Rond transgender en kerk verscheen er in juni 2019 een bundel onder redactie van Heleen Zorgdrager en anderen,

Wondermooi, zoals U mij gemaakt hebt: Handreiking voor gelovige transgenders en werkers in de kerk. Die bundel presenteert uitmuntend wat de Bijbelse, theologische en pastoraal-psychologische thema's zijn die rond transgender en geloof een rol spelen. In die bundel stond ook een hoofdstuk met een liturgische uitwerking van een naampresentatie en zegen van een transpersoon in de kerkdienst. Ondertussen zijn er ook regelmatig transpersonen geweest die in een kerkdienst een zegen hebben ontvangen.

De werkgroep kon dus aansluiten bij een lijn die in het kerkelijk leven aanwezig was. Daarin is, zoals gezegd, de pastoraal-theologische insteek belangrijk geweest. De werkgroep kon daarbij uitgaan van wat in het tweede deel van het protestantse Dienstboek uit 2004 wordt gezegd over het pastorale aspect van zegenen: 'De zegen is een teken dat verwijst naar Gods nabijheid en hulp. God gaat mee op de weg die mensen gaan of moeten gaan.'

Trots en bezwaar

Het verschijnen van het liturgische materiaal heeft veel positieve reacties gegeven, blijdschap en trots dat de kerk ruimte biedt voor deze mogelijkheid. Er waren ook kritische geluiden. Loopt de kerk niet te snel mee met wat 'de wereld' vindt? is er bijvoorbeeld gezegd. Of: als we als man en vrouw geschapen zijn (Genesis 1,26v), dan moeten we daar toch niet van afwijken? Die vragen zijn niet nieuw en worden ook in de kerk doordacht, zoals de bundel *Wondermooi* toont. Rond het 'schepselmatige' karakter van de mens zou je er bijvoorbeeld op kunnen wijzen dat 'geschapen zijn' iets anders is dan 'zijn zoals je bent bij je geboorte'.

Belangrijk voor het te voeren gesprek zijn naar mijn idee vooral twee zaken. Ten eerste kunnen we niet wachten tot er een eensluidend kerkelijk standpunt over transgender in de kerk is totdat er een liturgie gepresenteerd kan worden. Zo wordt er ook in december een vernieuwde avondmaalsliturgie en doopliturgie gepresenteerd zonder dat de discussie over het ambt in de Protestantse Kerk (waar een andere werkgroep zich nu over buigt) ten einde is. Wellicht moeten we zelfs als het gaat om zulke tere zaken van identiteit en mens zijn voor God niet spreken in termen van standpunten... Ten tweede is er mijn overtuiging dat het gesprek over transgender en kerk zeker gevoerd moet worden, en wel in het kader van de toezegging die aan de synode is gedaan om gemeentemateriaal te ontwikkelen rond seksualiteit en gender. Dat materiaal is bijna gereed en ik hoop dat het breed en intensief gebruikt gaat worden.

Het liturgische materiaal is te vinden via www.dienstboek.nl > toegevoegde teksten of > Dienstboek II, Zegeningen.

Dr. Theo Hetteema is theoloog. Hij was betrokken bij de totstandkoming van het genoemde liturgische materiaal.